Uggleveckorna i Västmanland 2017 och 2018

Att lyssna på ropande ugglor under en vårvinternatt är en stor naturupplevelse inte bara för speciellt fågelintresserade personer. De här två senaste åren har det inte varit en självklarhet att få vara med om den upplevelsen.

I den här rapporten redovisas resultatet från ugglelyssnarveckorna 2017 och 2018 samt några tillbakablickar på föregående säsonger. Det är 16:e och 17:e säsongen i rad som VOF arrangerade ugglelyssnarveckan. Lyssnarveckorna under de två senaste åren genomfördes under samma period som alla föregående åren, d.v.s. vecka 12.

För många uggglelyssnare handlar det om att lyssna in så många uggindivider som möjligt under veckan. Resultatet i tabellen visar en kommunvis fördelning av antalet individer som hörts och i några fall setts under ugglelyssnarveckorna.

Förutsättningarna 2017

2016 var ett bottenår i smågnagarcykeln vilket normalt innebär att 2017 skulle vara första uppgångsåret. Vintern var mild med flera varmluftinbrott och snö som blev kvar en lite längre period föll inte förrän i sista halvan på februari. Vädret under lyssnarveckan var överlag ganska blåsigt men åtminstone tre fina ugglelyssnarkvällar kunde vi avnjuta.

Totalt registrerades 276 ugglor under veckan att jämföra med året innan då det var 163 ugglor. Så långt är allt gott.

Förutsättningar 2018

Under januari och februari var det rikligt med smågnagarspår i snön. Vart efter att snötäcket blev djupare (mellan 50-60 cm i skogslandet och Bergslagen) minskade också spårlöporna uppe på snön. I samband med blötsnö den 8-9 mars och kyla därpå bildades skare och förekomsten av smågnagare kunde inte följas längre. Det djupa snötäcket i skogslandet och Bergslagen bör ha försvårat för ugglorna att nå sina bytesdjur.

Som helhet har uggleveckan varit intressant med ganska många rapporter om ropande ugglor över vissa delar av landskapet och oväntat tyst i andra delar. Totalt har 355 ugglor registrerats i landskapet. Eftersom en del skogsområden inte varit möjliga att besöka p.g.a. snömängderna vintern 2018 kan resultatet från

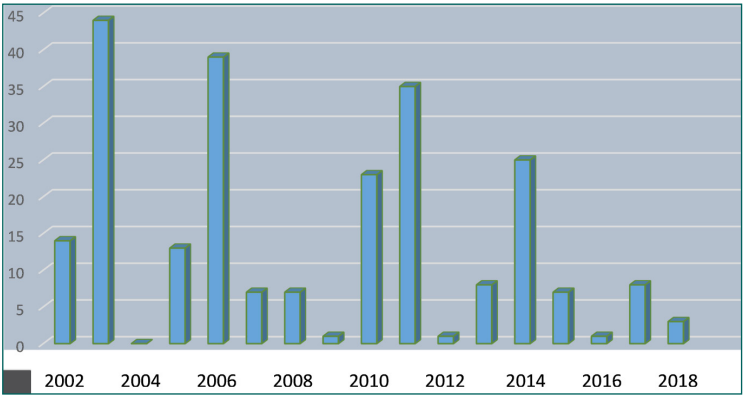

Diagrammet visar förekomsten av revirhållande pärlugglor i Surahammars kommun under perioden 2002 t.o.m. 2018. Diagrammet ger också en bra bild av svängninarna mellan åren av "skogsugglorna" inom hela landskapet.

uggleveckan kanske tolkas som att 2018 skulle bli ett ganska bra uggleår, andra uppgångsår i ugglepopulationerna. Ugglorna skulle därmed följa de populationssvängningar som vi tidigare varit vana vid och nu förväntat oss. Så blev dock inte fallet!

Foto: Jörgen Lindberg

Varför får vi inte några toppår längre?
Jag har i tidigare rapporter nämnt att ugglelyssnarveckan nu genomförts så många år att det är möjligt att börja skönja trender i ugglepopulationerna. Hela materialet för hela landskapet är dock inte användbart för sådana analyser. Det beror på allt för stor variation i lyssnaraktivitet i olika delar av landskapet mellan åren, men genom att analysera resultatet i delar av landskapet får vi ändå värdefull information kring våra ugglor.

Inom Surahammars kommun har avlyssningen genomförts med samma metod hela perioden 2002-2018. Därför använder jag resultatet av ropande pärlugglor i Surahammars kommun för att visa den senaste 17-års periodens fluktuation hos de ”skogshäckande ugglorna” (figur 1). Det visar att vi för ”skogsugglorna” haft endast fyra toppår (2003, 2006, 2011 och 2014) under perioden. Av årets förväntade uppgångsår blev intet. Sorkpopulationen kraschade under vintern.

Hur går det för de ugglor som lever i mer kulturpräglade miljöer som kattuggla, hornuggla och berguv? Här ser vi en splittrad bild i landskapet som jag tolkar främst beror på variation i avlyssningsmetod mellan åren. Inom Skinnskattebergs kommun registreras det flest kattugglor i landskapet. Dessutom ger det materialet sken av att kattugglan ökar i kommunen. I verkligheten handlar det mer om att ugglelyssnarna fått bättre kunskap och blivit effektivare att leta upp kattugglorna. Inom Västerås kommun fastställdes en gällande inventeringsmetod fr.o.m. 2017. Den metoden har nu använts under två säsonger och kommer att blir allt mer värdefull med åren för att vi skall få bättre kunskap kring situationen för de ugglearter som lever nära oss.

Resultat
I tabellerna på sid 72 anges antalet ugglor som registrerats inom varje kommun.

Berguv: 2018 rapporterades något fler berguvar i landskapet än på många år, anledningen beror främst på ökat eftersök. Antalet lokaler med ropande uvar var sex och alla var belägna i kulturpräglade miljöer.

Hökuggla: Hösten 2016 inträffade en invasion av hökuggla i de mellersta och södra delarna av landet vilket även Västmanland fick del av. Bl.a. sågs flertalet hökugglor rasta på Brandområdet på Hälleskogen under hösten/vintern. Under uggleveckan 2017 noterades också det största antalet hökugglor någonsin under uggleveckan. Nämnvärt är att på Brandområdet hördes också fem av de sju ugglorna.

Sparvuggla: Antalet ropande sparvugglor som rapporterades är dubbelt så många 2018 som året innan. Förmodligen är det också en följd av ett effektivare eftersök. Bl.a. ropar sparvugglorna mer aktivt under första morgontimmarna än under kvällstid och när

Kommun	Berguv		Hök-uggla		Sparv-uggla		Katt-uggla		Slag-uggla		Lapp-uggla		Horn-uggla		Jord-uggla		Pärl-uggla	
År	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**	**17**	**18**
Ljusnarsberg							1	0	2	0								
Hällefors			0	1	2	4	13	2									2	8
Nora					1	2	4	0									0	1
Lindesberg					1	0	9	5	0	1							3	4
Arboga					2	3	4	7					2	0	1	0		
Skinnsberg			1	0	2	18	33	41	8	8			3	0			19	30
Köping					2	0	12	20	2	3			2	0			1	12
Fagersta			3	0	1	7	3	14	1	3			1	0			3	5
Norberg					0	1	3	1	5	1			1	0			1	0
Surahammar			2	0	9	13	17	20	5	5			3	1			8	3
Hallstahammar					1	0	8	8					1	1				1
Sala			1	0	2	5	3	13	2	13			0	6			3	4
Västerås					0	5	33	28	2	3			9	5	0	1	3	0
Kungsör							1	0										
Örebro																		
Totalt	**2**	**8**	**7**	**1**	**23**	**58**	**144**	**159**	**27**	**37**	**7**	**10**	**22**	**13**	**1**	**1**	**43**	**68**

Tabellen visar resultatet från ugglelyssnarveckorna i Västmanland 2017 och 2018. Fynden av hökuggla och jorduggla är under dagtid och inte ropande fåglar.

inventeringen prioriteras under morgonen får det den effekt vi kan se i tabellen för 2018.

Kattuggla: Resultaten från inventeringarna i Västerås visar att färre kattugglor hävdade revir där 2018 än året innan. Det är av allt att döma det faktiska resultatet. 2018 var ett dåligt uggleår med födobrist i landskapet och under veckan hittades också apatiska, svältande kattugglor på dagkvist i bl.a. Nora, Hällefors och Västerås. Det för hela landskapet högre antalet kattugglor 2018 än 2017 beror på större inventeringsinsats hos uggleinventerarna.

Slaguggla: Det högre antalet rapporterade slaguggglor 2018 än 2017 beror inte på att flera fåglar hävdade revir utan mer på att uggleinventerare i Sala kommun för först gången deltog i räkningen. Även slaguggglor sågs födosöka på dagtid vilket indikerar födobrist. Det stärks av uppgifter från Sala kommun där 2018 var det sämsta häckningsåret på mycket länge för slaguggla (Kjell-Åke Källebrink, muntl.)

Lappuggla: Antalet lappugglor under 2017 handlar i samtliga fall om revirhävdande fåglar. Att antalet noterade lappugglor är högre 2018 än året innan beror på att de flesta sågs födosöka på dagtid, vilket indikerar det samma som för slaguggglor och kattugglor nämligen födobrist.

Hornuggla: Endast 2003 och 2014 (två toppår) noterades fler hornugglor i landskapet än antalet under uggelveckan 2017. Under 2018 är antalet nere på den nivå det brukar röra sig om under bottenår.

Pärluggla: Arten studeras mer ingående inom Surahammars kommun bl.a. med hjälp av 300 häckningsholkar samt avlyssningar av skogsområdena såväl innan som efter uggleveckan. Som visas i tabell 1 och gäller under uggleveckan så pågår en stadig minskning av antalet revirhävdande hanar inom området. Det stämmer också väl överens med antalet häckningar i holkarna samt ropande hanar under tider innan uggleveckan.

Inom några kommuner (Skinnskatteberg, Köping och Hällefors) hördes fler revirropande pärlugglor under bottenåret 2018

än under uppgångsåret 2017. Jag tror att det beror på intensivare lyssning efter pärlugglor det senare året. Nämnas kan också att i Skinnskatteberg och Köping finns också stort antal holkar uppsatta. Under 2018 noterades en häckning i holk i Köping men häckningen avbröts. I Skinnskatteberg noterades inte någon häckning.

Publikt arrangemang.
Ugglelyssnarveckorna är också ett publikt arrangemang där VOF och lokalklubbar erbjuder medlemmar och övriga att följa med ut och lyssna på ropande ugglor i landskapet. Under 2017 deltog 147 personer och 2018 deltog 133 personer i de arrangerade uggleutflykterna. Eftersom det också saknas uppgifter från några arrangemang visar det på ett stort intresse för denna fågelgrupp.

Slutord
Hur går det för våra ugglor? Kommer vi att även i framtiden att ha lämpliga och bra ugglemiljöer i vårt landskap? Det ser oroväckande ut för pärlugglorna och vi behöver också få mera kunskap kring läget för de övriga arterna. Uggleveckan behöver framöver vara en viktig del i att stärka fokus på kunskapsinhämtning kring våra ugglearter.

Stort Tack till alla som deltagit och rapporterat sina fynd under uggleveckorna 2017 och 2018. Ett extra tack till de personer som varit mina kontakpersoner i de olika kommunerna samt till Johan Karlsson och Christina Bredin som varje dag under uggleveckan lagt in ”nattens rapport” på VOF:s hemsida.

Sören Larsson